דקתני ואיני יודע. דמשמע [ד] שלא נודע לו מעולם משום דלא הוה בהסי[1] מדלא קתני שכחתי: **והא** קא עביד הקפה. א)[בראש] השחתת הקפה[2]: **[באשה].** בראש האשה שאינה אסורה בהקפה דדרשינן בסמוך כל שאינו בהשחתה אינו בהקפה:

והא קא עביד השחתת זקן. דנפיק מגלחת מגורע מגלח זקנו בתער וקעבר בהשחתת זקן ובהקפת ראש מספק:

המקיף את הקטן חייב. דכי כתיב רחמנא לא תקיפו פאת אף אפאות דקטן אזהר:

ודידך מאן מגלח להון. שראה בנים קטנים מגולחים ראשיהם עם פאותיהם: א"ל חובה. אשתו היתה וכן הוא לטעמייה דאמר בסמוך הנשים מותרות להקיף דכיון דאינן באיסור דניקף ליתנהו נמי באיסור דמקיף: **חובה** תקברינהו **לבניה.** דאיסורא קא עבדא: כולהו שני כו'. כשגגה שיולאת מלפני השליח:

מכדי תרוייהו סבירא להו הקפת כל הראש שמה הקפה. רב הוא דאמר חובה מגלחה מגלחה להו אבל איש אחר אינו בהקפה ורבנן אמרי אינו מגלחה אלא בהקפה אחר אינו בהקפה אלא בהשחתה אינו בהקפה: **ורב אדא בר אהבה סבר אחד המקיף ואחד הניקף במשמע.** פשטיה [דקרא] ודאי לניקף אזהר רחמנא דהא פאת ראשכם כתיב דהיינו הניקף ומיהו מדקאמר לא תקיפו ולא כתיב לא תוקפו הוסב הלאו גם על המקיף כדי להקיש מקיף לניקף כלומר כל היכא דניקף בר חיובא הוא כל[3] מקיף נמי בר חיובא הוא וההוא קטן הוא לא בר עונשין הוא ולא מחייב ומפילו אם: מיחייב מקיף ליה נמי לא מיחייב ואפי' אם שרי לאקופי לקטן ואין יכול לתמוה מגא ליה להש"ס דרב אדא בר אהבה סבר מותר לגדול להקיף את הקטן דמשמע ליה מדקאמר ליה לרב הונא ודידך מאן מקיף להו דמשמע לדידי אפי' גדול מקיף לקטן אבל לדידך מאן מקיף להון והאי דלטייה היינו לפי סברתו דרב הונא דאסר לגדול להקיף לקטן ואמר ליה כיון דאסרת לגדול להקיף לקטן גם האשה אסורה להקיף לקטן דלא ס"ל כרב אדא לדרוש כל שאינו בהשחתה ישנו בהקפה לפטור לפטור אשה המקפת אחרים ואע"ג דבקידושין בפ' קמא (דף לה:) דרשינן הכי כל שאינו בהשחתה ישנו בהקפה כו' לפטור נשים הניקפות בהיתר דאשה מודה רב אדא משום דפשטיה דקרא איירי בניקף אבל מה שדומה רב הונא נמי לא תקיפו אמקיף מלישנא דלא תקיפו ומקישו להשחתת זקן לפטור האשה המקפת אפי' לגדול בהא ודאי פליג רב אדא דלית ליה דלא יהא אשה בהשחתה אלא במאי דאיירי פשטיה דקרא כגון בניקף והשתא פליגי בתרתי רב הונא סבר דאשה שריא להקיף בין גדול בין קטן הואיל ואינה בהשחתה אינה בהקפה בין להיות בהקפה דאיירי ביה פשטיה דקרא בין להקיף אחרים ורב אדא סבר דודאי אשה פטורה מלהיות ניקפת מהקישא דהשחתה דאיירי ביה פשטיה דקרא אבל מלישנא דלא תקיפו דדרשינן מיניה לחייב גם המקיף גם האשה חייבת בההוא ולא נפטרה מהקישא דהשחתה כיון דלא איירי ביה פשטיה דקרא ועוכדא בלאו אם הקיפה לגדול ופליגי נמי בקטן דרב הונא סבר גדול המקיף את הקטן חייב ולא מסתברא ליה לרב הונא למידרש דמשום דאפקיה קרא בהך לישנא דלא תקיפו דמשמע אמקיף ואניקף למימר דהיכא דניקף לאו בר חיובא מקיף נמי פטור דהיינו למיגמר מגברא על גברא לא משמע ליה ורב [אדא] סבר דלהכי אפקיה קרא בהך לישנא למימר היכא דניקף לאו בר חיובא מקיף נמי פטור הילכך גדול המקיף לקטן פטור ונראה דקיי"ל כרב הונא דאשה אסיר להקיף קטן וה"ה לגדול דסוגיא דהש"ס כוותיה בפרק קמא דנבא מציעא (דף י:) דקאמר [ה] מאי ביניהו אים דאמר לאשה אקיפי לי קטן וקאמר דהשליח דהיינו האשה לאו בת חיובא היא אלמא דאשה מותרת להקיף לקטן כרב הונא ומדנקט נמי[5] אשה ולא אים משמע נמי דאים המקיף לקטן חייב והיינו נמי כרב הונא והוה מצי למימר התם שהאים אמר לאשה אקיפי לי גדול כיון דסוגיא אזלא כרב הונא אלא הגדול לא יאבה שמוע לה שתקיפנו כי הוא יתחייב אבל קטן לאו בר מחאה הוא ולאו בר עונשין הוא וא"ת ולרב אדא דמקיש מקיף לניקף וה"ה[6] דנקיש ניקף למקיף וימה כל היכא דמקיף לאו בר חיובא ניקף נמי פטור ויהיה מותר להיות מן העובד כוכבים וי"ל לרב אדא מקיף לניקף מקשינן דשיקר חיובא דקרא אניקף כתיב לא תקיפו פאת[7] דהיינו פאת דניקף למימר היכא דניקף בר חיובא גם המקיף חייב ולי הניקף לאו בר חיובא הוא המקיף פטור אבל כשהניקף בר חיובא אף אם אין המקיף בר חיובא אסור דקרא אתי לאקושי מקיף דמשתמע מלישנא דלא תקיפו דמשמע מגופיה דפשטיה דקרא אבל אין סברא להקיש גופיה דקרא דהיינו הניקף למקיף דלא משתמע אלא מלישנא בעלמא לא תקיפו ולא מגופיה דקרא ותדע דאם לא כן מנורע אמאי דחי לאו דהקפה והא אפשר לקיים שתיהם שיקיפהו קטן ואשה ועובד כוכבים אלא שמע מינה כדפרישית וא"ת ולרב הונא דלא מקיש מקיף לניקף ואע"ג דניקף לאו בר חיובא הוא מיחייב מקיף אם כן המקיף את העובד כוכבים לחייב כמו המקיף לקטן ודוחק לחלק משום דקטן אתי לכלל חיוב דהשתא מיהא לאו בר חיובא הוא וטעמא דרב הונא לא תלי בהכי אלא משום דלא מקיש מקיף לניקף ונראה להר"ף דיש לומר הואיל וכתיב פאת ראשכם אשראל אי קרא ולא תעובד כוכבים וע"ע בתעתך השתא דמן הדין לא אילטריך קרא למדחי לא תעשה דהקפה דאף לאו אשה בכל קיש לן [ב] דהקפת כל הראש שמה הקפה: אמר

[ד] **וקא עבדי** [ו] **על לאו דהקפה.** דתגלחת אינו לצורך ויש בה משום לא תקיפו[1]: **אמר שמואל באשה וקטן.** כגון שהיו שני מזיריס הללו שני נשים או שני קטנים דלא מיחייבי אהקפה: **אמאי.** מגלח ארבע תגלחות והא קא עבר בתרתי תגלחות קמייתא משום לאו [ז]דלא תשחית את פאת (ח) זקן[1] שכן מגלח [כל] שערו ואחידך מיניהו קעבר משום הקפה: **והא קא עביד השחתה גרסי': א"ל רב אדא בר אהבה לרב הונא לדידך.** דאמרת דהמקיף את הקטן חייב [ג]קטנים דאינהו מגולחין כל הראש כדאורחייהו דאינשי דקמגלחי להו דאינשי אסיפא [3]נזיר שהיה טמא בספק ומוחלט בספק אוכל בקדשים לאחר ששים יום ומגלח ד' תגלחות [ט] והא קעביד הקפה אמר שמואל [2]באשה וקטן אמר רב הונא [7]המקיף את הקטן הרי הוא חייב א"ל רב אדא בר אהבה לרב הונא [ט] ודידך מאן מגלח להון אמר ליה חובה [3]תקברינון חובה לבניה כולהו שני דרב אדא בר אהבה לא אקיים ליה זרעא לרב הונא מכדי תרוייהו סבירא [ט] הקפת כל הראש שמה הקפה במאי קמיפלגי רב הונא סבר [1]לא תקיפו פאת ראשכם ולא תשחית [את] פאת זקנך [7]הכל שיש לו השחתה [1]ולית ליה הקפה והני נשי הואיל [1]וליתנהו בהשחתה [1]ליתנהו נמי בהקפה ורב אדא בר אהבה סבר אחד המקיף ואחד הניקף במשמע ואיתקש מקיף לניקף כל היכא דניקף מיחייב מקיף נמי מיחייב והאי קטן הואיל והוא גופיה לאו בר עונשין הוא דמיחייב מקיף נמי לא מיחייב לימא הקפת כל הראש תנאי היא [ט]דתנו רבנן [2]ראשו מה תלמוד לומר לפי שנאמר לא תקיפו פאת ראשכם יכול

דקתני ואיני יודע. מגלחין ומביאין: ואמאי דילמא לאו טמאין אינון וקעביד הקפה אמר שמואל [א]באשה וקטן ולוקמא בגדול [ו]והקפת כל הראש לא שמה הקפה מדלא מוקים לה הכי שמע מינה קסבר שמואל [2]הקפת כל הראש שמה הקפה מר זוטרא מתני לה להא שמעתא דשמואל אסיפא [3]נזיר שהיה טמא בספק ומוחלט בספק אוכל בקדשים לאחר ששים יום ומגלח ד' תגלחות [ח] והא קעביד הקפה אמר שמואל [2]באשה וקטן אמר רב הונא [7]המקיף את הקטן הרי הוא חייב א"ל רב אדא בר אהבה לרב הונא [ט] ודידך מאן מגלח להון אמר ליה חובה [3]תקברינון חובה לבניה כולהו שני דרב אדא בר אהבה לא אקיים ליה זרעא לרב הונא מכדי תרוייהו סבירא [ט] הקפת כל הראש שמה הקפה במאי קמיפלגי רב הונא סבר [1]לא תקיפו פאת ראשכם ולא תשחית [את] פאת זקנך [7]הכל שיש לו השחתה [1]ולית ליה הקפה והני נשי הואיל [1]וליתנהו בהשחתה [1]ליתנהו נמי בהקפה ורב אדא בר אהבה סבר אחד המקיף ואחד הניקף במשמע ואיתקש מקיף לניקף כל היכא דניקף מיחייב מקיף נמי מיחייב והאי קטן הואיל והוא גופיה לאו בר עונשין הוא דמיחייב מקיף נמי לא מיחייב לימא הקפת כל הראש תנאי היא [ט]דתנו רבנן [2]ראשו מה תלמוד לומר לפי שנאמר לא תקיפו פאת ראשכם יכול

[ד] א מיי' פ"ט מהלכות מזרחות הלכה טו:
ה ב מיי' פי"ב מהלכות ע"ז הלכה ז סמג לאוין לא טוש"ע י"ד סימן קפט סעיף ב:
ו ג מיי' פי"א מהלכות מזרחות הלכה ט:
ז ד מיי' פי"ב מהלכות ע"ז הלכה ז סמג שם טוש"ע י"ד סי' קפט סעיף ה [וכיכ אלפס מכות פ"ג ד' רפס. ע"ש]:
ח ה מיי' שם הלכה ב ה טוש"ע שם סעיף ז:
[ו מיי' שם הל' ז טוש"ע שם סעיף יז]:
[ז מיי' שם הל' ג ה טוש"ע שם סעיף ו]:

מוסף רש"י

ראשו מה תלמוד לומר. במלגוע כתיב יגלח את כל שערו, הרי ראשו בכלל, למה לי דכתיב ראשו (ובמות ה.).

פי' הרא"ש

דיקא נמי דקתני ואיני יודע דמשמע שלא ידע מעולם מדלא קתני ושכחתי איזה מכם טמא אלמא שמרחוק היה (נטמא): **באשה שאינה באיסור הקפת ראש.** כדאמר בסמוך כל שאינו בהשחתה אינו בהקפה וקטן שהוא מופלא סמוך לאיש: **המקיף את הקטן חייב כתיב רחמנא לא תקיפו פאת** ואף פאת קטן בכלל: **ודידך מאן** מגלח להו. שהיו רגילין שלא לשייר פאות כשהיו מגלחים ראש הקטנים: **א"ל חובה.** כך שם אשת רב הונא וס"ל דוקא איש המקיף את הקטן חייב ולא אשה כדמפרש טעמא בסמוך: **חובה תקברינהו לבנה.** וכי היא רוצה שתקבור את בניה שאינה יראת הענוש על שהיא מקפת אותם: **הוי כשגגה שיוצאת מלפני השליט** וקברה בניה אע"פ שלא קלל אותה: **מכדי תרוייהו סברי הקפת כל הראש שמה הקפה.** רב הונא דאמר חובה מגלח להו אבל איש לא. וכן רב אדא דאמר תקברינהו לבנה: **במאי קמיפלגי** דרב אדא סבר דאיש המקיף קטן פטור מדקאמר ודידך מאן מגלח להו מכלל דלדידיה אפי' איש יכול להקיף את הקטן באיזה סברא נחלקו: **הואיל וליתנהו בהשחתה ליתנהו בהקפה.** פי' באיסור הקפה כלל ואף להקיף הקטן מותרות. וכן אם הקיפה את הגדול פטורה: **ורב אדא סבר.** נהי דליתנהו בהקפת ראשן בהקפת ראש אחר איתנהו: **אחד המקיף ואחד הניקף במשמע** דלא תקיפו: והאי קטן וכו' והאי דקאמר רב אדא חובה תקברינהו לבנה לדבריו דרב הונא קאמר לדידך דלית לך דכי ניקף פטור מקיף נמי פטור דקאמ' המקיף את הקטן חייב. גם חובה יש לירא מענוש דאין חילוק בין איש מקיף קטן לאשה מקפת: **דתניא ראשו מה ת"ל.** גבי מצורע כתיב וגילח את כל שערו את ראשו ואת זקנו ואת גבות עיניו ואת כל שערו יגלח. והשתא דריש לראשו דמיותר דבכלל כל שערו הוא ולקמן דריש זקנו. וגבות עיניו דריש ט) פי' היה מביא לכלל ופרט וכלל לרבות כל כנוס שער ונראה:

ט) ל"ל וגבות עיניו דרים כפ' היה מביא דף נח ע"א לכלל ופרט וכלל וכו'.

מסורת הש"ס

[ה] [נעיל מא. לקמן מז.],
[ו] [נעיל נה: לקמן נט.],
[ז] ב"ק פ., [ד] קדושין לה.,
[ח] נעיל מא. יומא ס.,
[ט] [ויקרא יט], [ז] [שם],
[י] [ל"ל לא נמי], [יא] [עי' תוס' שבועות ג. ד"ה ועל הזקן],

תורה אור השלם

1. לא תקפו פאת ראשכם ולא תשחית את פאת זקנך: ויקרא יט כז
2. והיה ביום השביעי יגלח את כל שערו את ראשו ואת זקנו ואת גבת עיניו ואת כל שערו יגלח וכבס את בגדיו ורחץ את בשרו במים וטהר: ויקרא יד ט

נוסחת הריב"ן

[א] מספק עכ: [ב] משום לאו דהשחתה דלא כו' פאת זקנך שכן מגלח כו' שערו ואחידך: [ג] מייב גבי בני דידך דאיתנהו מגלחין את הראש כל תולמייהו: [ד] תוס': [ה] מאי טעמא שרי:

הגהות הב"ח

(א) גמ' ד' תגלחות אמאי והא קעביד: (ב) שם דלדידך מאן מגלח: (ג) שם תרוייהו סבירא להו הקפת: (ד) (ד"ה ומע"ד ד"ה ניקח) וכו' ידע הש"ל ד"ה ומא"כ מ"ה וקעביד הקפה ועבר על לאו דהקפה: (ה) ד"ה אמאי וכו' פאת זקנך שכן:

גליון הש"ם

תוס' ד"ה דקתני כו' שלא נודע לו מעולם. עי' יבמות כב ע"ב ובמילואי כבור שור שם:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) תוד"ה והא קא עביד הקפה מקון השחתה הקפה בראש כל"ל ת"מ: **ב)** ד"ה לפי שנאמר וכו' בכל קיש לן דדמי אלא קמ"ל דהקפת כל הראש שמה הקפה כל"ל ת"מ ויעו"ש:

הגהות התוספות

1. ל"ל מיכסה. 2. ל"ל מזקן השחתה, הקפה בראש. והוא סה"ד. ואמ"כ מה"ד באשה שאינה אסורה כו' כל"ל. 3. תיבת כל נמחק. 4. תיבת למדרש נמחק. 5. תיבת נמי נמחק. 6. ל"ל ה"ה. 7. ל"ל פאת ראשכם.

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

יכול אף מצורע. לא יקיף ת"ל ראשו[ה]: [ב]**יכול אף נזיר מצורע.** כשנטהר מצרעתו במוך ימי נזירותו לא יעביר תער על ראשו: **מאי לאו מגאי היא.** דלמא"ל דהאי ראשו דכתיב במצורע לא אתיא [ג]אלא למידחי לא תעשה דנזיר דלא יעבור תער על ראשו קסבר משום לאו דהקפה לא ליך (ג) דאילו מצורע קעביר הקפת כל הראש דשריא דהקפת כל הראש לאו אמה הקפה וכי קאתי קרא למידחי [ג]את לא תעשה ועשה דנזיר עשה קדוש יהיה גדל פרע[ו]: **ואידך.** דמלריך [ד] משום לא תקיפו[ו] קסבר דהקפת כל הראש אמה הקפה: **לא דל"ע לאו אמה הקפה.** ומאן דתני [ה]לה (ד) מוראשו גבי נזיר ניחא ומאן דתני לה גבי הקפה לאו משום דהיכא דמגלח והדר מקיף [ו]דהא לא אינטריך קרא למישרי משום דהקפת כל הראש לאו אמה הקפה אלא כי אינטריך קרא דמקיף בריש והדר מגלח: **ומי כתיב קרא הכי.** כלומר דכיון דאילו מגלח כוליה בחד זימנא לא מיחייב משום דהקפת כל הראש לאו אמה הקפה מי קא כתביה רחמנא לקרא דאי עביד דרך איסור דמקיף [ז]והדר מגלח לא מיחייב והא שפיר עדיף דליגלח כוליה דקא מוקים עשה דמצורע ולא קא עבר על לאו דלא תקיפו דהכי עדיף טפי כדריש לקיש דאמר כל מקום שאתה מוצא עשה כגון גדילים תעשה לך[ח] ולא תעשה לא תלבש שעטנז (ה) [ט]לקיים את שניהן דלטולית של צמר גילית של צמר ולטולית של פשתן גילית של פשתן ואם אי אתה יכול לקיים את שניהן כגון מילה בלערבת: **אלא דל"ע הקפה כל הראש אמה הקפה.** ולמאן דמייתי לה דאי רחמנא (ו) דמצורע משום לא תקיפו משום דאשמעינן דאתי עשה ודחי ל"ת ומאן דמוקי לה לקרא בנזיר [ט]ולא בהקפה קסבר גבי הקפה לא ליך למיכתב דאתי עשה ודחי ל"ת והילכך כי אינטריך קרא למישרי עשה ול"ת דנזיר: **ומאן דמוקים ליה לקרא בנזיר למידחי את ל"ת ועשה לאו גרידא מגא ליה.** ואי אמרת לאו כל שכן הוא [י]ומה עשה ול"ת דחי לא כל שכן הא לא אירע משום דאיכא למיפרך כדלקמן[יא] מה לנזיר שכן ישנו בשאלה (ו) משום דקיל [כדולי האיר] אתי עשה ודחי [כ] ל"ת שבו תאמר בשאר לאוין הילכך נפקא ליה מגדילים כו': **ומאן דנפקא ליה מראשו.** ללאו גרידא ולא פריך כדפרכינן מה ללאו דהקפה שכן אינו שוה בכל דבני אהרן ולא בנות אהרן אמר רחמנא[כא] ומאי טעמא לא משמע ליה מגדילים: **הטוה לדרכא אחי דרכא רמי כתיב ונתנו על ציצית הכנף** [כב]**פתיל.** (ח) דהא מייתורא משמע דליהוי ממין כנף פתיל תכלת וכתיב צמר ופשתים גדילים תעשה לך[כג] דבקרא אחריניא כתיב לא תלבש שעטנז צמר ופשתים וסמיך ליה גדילים תעשה לך דמשמע מצמר ופשתים תעשה לך גדילים מהם ולא ממין אחר הא כילד צמר ופשתים פוטרין כו': **נפקא ליה מזקנו.** דכתיב גבי מצורע[כד] דתניא זקנו מה מ"ל והלא שער זקנו בכלל כל שערו הוא: **יכול אף הכן מצורע כן מ"ל זקנו.** דקאתי עשה דמצורע וגלח את כל שערו את ראשו ואת זקנו ואת זקנו ואת זקנו ואת ראשו ואת שאר כל שערו ואת כל שערו דכהן לא יגלחו עשה קדושים יהיו לאלהיהם[כה]: **ומאן דמפיק ליה לראשו.** [כו]גבי נזיר למידחי ל"ת ועשה ליף מזקנו: **אמר לך ולטעמיך.** [כז]דלמאמרת (ט) לי לנזיר מכהן הוה ליה למילף הא דקיי"ל[כח] בעלמא דלא אתי עשה כו' אמאי מילף מכהן והוא מצורע דאתי עשה ודחי ל"ת ועשה והוא הדין בכל התורה: [כט]**אלא מכהן לא יליפינן.** דאיכא למיפרך מה לכהן שכן לאו שאינו שוה בכל כו' [ל]כו' תאמר בנזיר שהוא שוה בכל לכך הוצרך הכתוב לראשו גבי נזיר למידחי ל"ת ועשה שבו ואפי' הכי בעלמא לא יליפינן מיניה כדלקמן מה לנזיר שכן ישנו בשאלה אבל כהן [לא] שאינו שוה בכל הוא ונזיר שוה בכל אע"ג דאיתיה בשאלה אפי' הכי עדיף טפי למילף כהן מנזיר משום דישנו שוה בכל ולאו למיגמר נזיר מכהן דלאו שאינו שוה בכל הוא ולאידך סברא ליה דנזיר מכהן עדיף טפי משום דכהן אינו בשאלה דומיא דשאר מצות מה שאין כן בנזיר: ולמאן

יכול אף מצורע כן ת"ל ראשו [ו]ותניא אידך ראשו מה ת"ל לפי שנאמר גבי נזיר [1]תער לא יעבור על ראשו יכול אף נזיר מצורע כן ת"ל ראשו מאי לאו תנאי היא למ"ד [ח] מנזיר קסבר הקפת כל הראש לא שמה הקפה וכי אתא קרא למידחי את לא תעשה ועשה ואידך סבר הקפת כל הראש שמה הקפה וכי אתא קרא למידחי לאו גרידא אמר רבא דכ"ע הקפת כל הראש לא שמה הקפה וכי אתא קרא כגון שהקיף ולבסוף גילח דיון דאילו גלחיה בחד זימנא לא מיחייב כי הקיף ולבסוף גילח נמי לא מיחייב ומי כתב קרא הכי [ז]והאמר ריש לקיש כל מקום שאתה מוצא עשה ול"ת אם אתה יכול לקיים שניהם מוטב ואם לאו יבוא עשה וידחה את ל"ת אלא דכ"ע הקפת כל הראש שמה הקפה ומאן דמוקים לקרא למידחי ל"ת ועשה לאו גרידא מגליה יליף מגדילים דאמר קרא [2]לא תלבש שעטנז ותניא לא תלבש שעטנז הא גדילים תעשה לך מהם ומאן דנפקא ליה מראשו מ"ט לא נפקא ליה מגדילים אמר לך לכדרבא הוא דאתא [ט]דרבא רמי כתיב [3]ונתנו על ציצית הכנף [ט] מין כנף פתיל תכלת וכתיב [2]צמר ופשתים יחדו הא כיצד [א]צמר ופשתים פוטרים בין במינן בין שלא במינן [3]שאר מינין במינן פוטרין שלא במינן אין פוטרין והאי תנא דמפיק לראשו ללאו גרידא דאתי עשה ודחי את לא תעשה ועשה מגלן נפקא ליה מזקנו [ז]דתניא זקנו מה ת"ל לפי שנא' [4]ופאת זקנם לא יגלחו יכול אף כהן מצורע כן ת"ל זקנו ומאן דמפיק ליה לראשו לעשה ולא תעשה ליליף מזקנו וליטעמיך דקיימא לן בעלמא דלא

אמר רבא דכ"ע לא שמיה הקפה וכי איצטריך קרא היכא דהקיף הפאה ולבסוף גילח. אע"ג דאפשר לקיים שניהם כגון שיגלח כל הראש אחי עשה דוגלח ודחי ליה ופרוך מדריש לקיש כו' אלא דכ"ע שמה הקפה לאתן דמוקי לראשו למילף למידחי לא תעשה ועשה דהיינו בנזיר דכתיב ביה תער לא יעבור על ראשו וקדוש יהיה[ו] משום דלאו גרידא נפקא ליה מגדילים: ומאן דמוקי ראשו לא נפקא ליה מגדילים. דלאו להקפת כל הראש שמה הקפה לא איצטריך קרא דסבירא ליה השתא מסברא[1] ידעינן דאטו משום דהוסיף לגלח לא יתחייב כי היכי דאמרי לא יעבור על הפאות כי היכי דמאן דמוקי ליה לגלח ועשה דהיינו בנזיר אית ליה דשמה הקפה מסברא ולאו כמאי דסלקא דעתך מעיקרא דבעי קרא לאשמועינן דהקפת כל הראש שמה הקפה:

ציצית הכנף מין כנף. דמשמע מכל מין שיהא הכנף[2] הן משיריה הן מן כלך וסריקין וכתיב צמר ופשתים וסמיך ליה גדילים[3] הא כילד צמר ופשתים פוטרין בין במינן כגון צמר לצמר ופשתים לפשתים בין צמר לכלך וסריקין שאף הן חייבין לרבא מן התורה וכן משמע בפרק במה מדליקין (שבת דף כז:): שאר מינין במינן פוטרין. כגון כלך לכלך וסריקין לסריקין: שלא במינן אינן פוטרים. אבל כלאים בציצית דליתי עשה ולידחי לא תעשה אכתי לא נפקא לן:

והאי תנא דמפיק ליה ראשו ללאו גרידא דאתי עשה ודחי ל"ת ועשה. היכא דאינו שוה בכל מגליה נפקא ליה מזקנו כדמפרש והולך ואין לתמוה אמאי פשיטא להש"ס דדחי (ט) י"ל דאי ס"ד דלא אתי עשה ודחי ל"ת ועשה בשאינו שוה בכל אם כן למאן דמפיק ראשו ללאו גרידא ולא דריש גדילים הא קיימא[4] לן בכל דוכתי דאתי עשה ודחי ל"ת גרידא אפי' שאינו שוה בכל מגלן אי מהקפה[5] שכן אינו שוה בכל אלא ודחי לגופיה [לא] איצטריך דאפילו לאו ועשה דמי בשאינו שוה בכל כדמפרש ואזיל בזקנו ואם כן אייתר לו ראשו דהקפה אם אינו ענין לשאינו שוה בכל מגיהו ענין לשוה בכל ומשום הכי פשיטא לן וקא בעי מגלן דדחי עשה לא תעשה ועשה בשאינו שוה בכל דסוגיא[6] דפ"ק דיבמות (דף ה.) ס"ל להש"ס כסוגיא דידן דס"ל[7] דקרא דראשו אתא לאמעוטינן היא גופה דהקפת כל הראש שמה הקפה ולא כמסקנא[8] בסוגיא דידן דידעינן דאינו מסברא כדפריש: **נפקא** ליה מזקנו. דכתיב במצורע מה בא לגלמוד[8] והלא כבר נאמר וגילח כל שערו: יכול אף כהן מצורע כן. דאית ביה לא תעשה דהשתא ועשה דקדושים יהיו והא דכתיב וגילח כל שערו נוקי בגמרטו פיאותיו:

מ א מיי' פ"ג מהלכות איסורי הלכה ה סמג עשין כו טור"ע ש"ח סימן ט סעיף ב: **י** ב מיי' שם טור שו"ע שם סעיף ג:

הגהות התוספות

1. ל"ל דמסברא. 2. ל"ל שיהא הכנף יהא הלילית. 3. ל"ל ומאין ליה גדילים דמשמע דלבכל מילת עשה עשה לילית של צמר או פשתים. 4. ל"ל דקיימא לן. 5. ל"ל אי מהקפה איכא למיפרך. 6. ל"ל וסוגיא. 7. ל"ל למאי דס"ד. 8. ל"ל מה תלמוד לומר.

מוסף רש"י

ראשו מה ת"ל. כראשו דמצורע נמי קאי (יבמות ה.) והלא כתיב שערו, וראשו בכלל שערו הוא (לעיל מא.). ת"ל ראשו. וגלח את ראשו, כתער, כמו שאומרים לך גבי מזיר (שם). **אם אתה יכול לקיים את שניהם.** כגון לבן בפשתן כפנין מקיים עשה לילית ולאו דכלאים (מנחות מ.). **ואם לאו.** כגון תכלת דאי אפשר בשל פשתן, יבוא עשה לילית ויתחה את לא תעשה (שם). **כתיב הכנף.** דהאי כנף קרא יתירא הוא דהא כתיב על כנפי בגדיהם, והוא ליה למכתב ומתנו על כלילית פתיל תכלת (שבת כז:). **מין כנף.** מין הטלית יהא הלילית, דהכי משמע לילית של כנף תהא, ואם של מצי הוא לילית של מצי פוטר בה (שם, וכעי"ז יבמות ד:). **וכתיב צמר ופשתים יחדיו.** גדילים תעשה לך, דמשמע עשה לילית מלמר ופשתים (שם ושם). **דקנו.** האמור לגבי מצורע, מה ת"ל. והלא כל שערו משמע חקנו בכלל שערו (לעיל מ:). **ופאת זקנם.** בכהנים כתיב (יבמות ה.). **יכול אף כהן מצורע כן.** אמילו כהן מצורע המתגלח לא יגלח פאת זקנו (לעיל מ:).

פי' הרא"ש

יכול אף מצורע כן. לא יגלח כל ראשו והא דכתיב וגילח את כל שערו נוקי ליה בשאר שער הגוף: **ת"ל ראשו** לומר דגילוח מצורע דחי לאו דהקפה: **וקשיא אידך ראשו** מה ת"ל **וכו'** מאן דמוקי לה בנזיר סבר הקפת כל הראש לא שמה הקפה. הלכך למצורע גרידא לא איצטריך דאין כאן הקפה ומוקי לה בנזיר מצורע דאיכא לאו דלא יעבור ועשה דגדל פרע ואתי עשה דגילוח מצורע ודחי להו: **ואידך סבר הקפת כל הראש שמה הקפה.** וכיון דאיצטריך קרא למדחי לאו גרידא לא מוקמי' ליה למדחי לאו ועשה: **וכי אתא קרא כגון שהקיף ולבסוף גילח.** כגון שהקיף תחלה וגילח צדעיו ואח"כ גילח שער **ראשו: דבין דאילו גלחיה בחד זמנא לא מחייב** ואפ' אינו מצורע כי נמי הקיף ולבסוף גילח לא מיחייב דאתי קרא דמצורע למדחייה:

נזיר מגלח ראשו: זקנו מה ת"ל דבכלל כל שערו הוא: **לפי שנאמר בכהנים ופאת זקנם לא יגלחו.** ת"ל זקנו ובכהנים איכא גם עשה דקדושים תהיו. וה"ה נמי דדחי לאו ועשה דנזיר (דמשמע) [וקשה] היכי בעי למילף נזיר מכהן הא איכא לאקשויי מה ללאו ועשה דהשתחה שאינה שוה בכל שאינו נוהג בנשים תאמר בגילוח נזיר ששוה בכל והכי פריך בסמוך. וי"ל דלפי המסקנא ניחא. והשתא קסבר כיון דבכהן איכא חד קולא שאינו שוה בכל ובנזיר חד קולא שכן ישנו בשאלה א"כ שקולים הם ולמדים זה מזה. ובעלמא לא יליפינן מיניהו משום דקולי:

ג [ב]לעיל מא. יבמות ה. ע"ש, **ד** [ג]לעיל מא. שבת קלג. יבמות כ: מנחות מ., **ה** [ד]לעיל מא. שבת מ: מנחות לט: יבמות ד:, **ו** יבמות ה. [ה]לעיל מ:), **ז** [ו]ויקרא יד), **ח** [ז]במדבר ו), **ט** [ח]ויקרא יט), **י** [ט]דברים כב), **יא** [ע"ב], **יב** [יא]ויקרא כ), **יג** [יב]דברים כב), **יד** [יג]ויקרא יד), **טו** [יד]שם כא), **טז** [יבמות ה.], **יז** [טו]שיך לע"ב), **יח** [יז] ג' מ"מ לאמי מ"ד,

תורה אור השלם

1. כָּל יְמֵי נֶדֶר נִזְרוֹ תַּעַר לֹא יַעֲבֹר עַל רֹאשׁוֹ עַד מְלֹאת הַיָּמִם אֲשֶׁר יַזִּיר לַיי קָדֹשׁ יִהְיֶה גַּדֵּל פֶּרַע שְׂעַר רֹאשׁוֹ: במדבר ו ה
2. לֹא תִלְבַּשׁ שַׁעַטְנֵז צֶמֶר וּפִשְׁתִּים יַחְדָּו: דברים כב יא
3. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם וְעָשׂוּ לָהֶם צִיצִת עַל כַּנְפֵי בִגְדֵיהֶם לְדֹרֹתָם וְנָתְנוּ עַל צִיצִת הַכָּנָף פְּתִיל תְּכֵלֶת: במדבר טו לח
4. לֹא יִקְרְחוּ קָרְחָה בְּרֹאשָׁם וּפֵאַת זְקָנָם לֹא יְגַלֵּחוּ וּבְבְשָׂרָם לֹא יִשְׂרְטוּ שָׂרָטֶת: ויקרא כא ה

נוסחת הריב"ן

[א] יכול אף מזיר מצורע לא יקיף ת"ל ראשו. יכול אף נזיר כו' כשיטהר: כן לא אתיא ליה אלא כו' דמזיר דתער לא יעבור על ראשו: ג] למדחי לא תעשה לא יעבור תער ועשה קדוש כו': ד] דמלריך ליה משום: ה] לאלאו: ו] מקיף דלא: ז] ואמ"כ מגלח דלא לתייב והא כו' דליגלח כוליה בחד זימנא דאשמעינן דקא מקיים עשה כו' דהכי עדיף כדר"ל: ח] ליקיים: ט] במזיר משום דאיכא למיפרך כדפרכינן לקמן מה ללאו דהקפה שכן לאו שאינו שוה בכל והילכך כו': י] ומה ל"ש ועשה דחי לאו גרידא לא כ"ש: כ] את ל"ש ועשה שבו כו' בשאר לאוין שאינן בשאלה הש"ד: ל] הכנף דהי דמייתא כו' כנף ולא פתיל כו' כמר ופשתים יחדו וסמיך ליה כו' גדילים ולא ממין כו': מ] דגבי מזיר: נ] דקאמרת דמזיר כו': ס] שאינו שוה בכל לכך הולכך הכמוה לראשו דמזיר למדחי ל"ש ועשה שבו כו' מאמר בלאו אשמעינן בשאלה כהן מזיר גמרינן כו' ומזיר שוה בכל ולא"ג דאיתיה בשאלה כו' ולא לגמגמר מזיר כו' עדיף ליה למילף משום דכהן:

הגהות הב"ח

(א) גמ' למ"ד דנזיר קסבר: (ב) שם על ציצית הכנף הכנף מין כנף וכתיב צמר ופשתים כל"ל וחיבות פתיל תכלת נמתק: (ג) רש"י ד"ה מאי לאו וכו' דהקפה לא ליך קרא דאלאו וכו' ועשה דנזיר ל"ת תער לא יעבור על ראשו עשה קדוש יהיה: (ד) ד"ה לא כ"ע וכו' דתני לה דהאי ראשו גבי וכו' והדר מקיף דלהא לא אינטריך קרא: (ה) ד"ה ומי כתיב כו' לא תלבש שעטנז אם אתה יכול לקיים את שניהם כו' לא פשתן מוטב ואם לא יבוא עשה ומאן) ומ"ש הכוס"ל לשם: (ו) ד"ה אלא דכ"ע וכו' דאמר במצורע וכו' ולמי ל"ת ניחא ומאן: (ז) ד"ה ומאן דמוקים וכו' ומשום דקיל: (ח) ד"ה הכוה וכו' הכנף פתיל דהאי קרא מיתמה ומשמע דליטוי: (ט) ד"ה אמר לך ולטעמיך דאמרת לן בנזיר מכהן הוה לן למילף וכו' מה לכהן שכן לאו שאינו שוה בכל נזיר נמי מכהן לא יליף דאיכא למיפרך מה לכהן שכן לאו שאינו שוה בכל תאמר בנזיר שהוא

נזיר מכהן נמי לא יליף שכן לאו שאינו שוה בכל הוא. והשתא הוה מצי למיפרך אמאי לא [ילפינן] מנזיר דעלמא[1] דאמי עשה ודחי ל"ת ועשה אפי' שוה בכל דנזיר שוה בכל הוא ולמסקנא ניחא דפרכינן בסמוך מה לנזיר שכן ישנו בשאלה:

ולמאן דמוקי ראשו בנזיר זקנו למה לי. לאנס פי' הש"ס כן (ס) דכוותיה קיימא גם לאנס שיהא לשונו דקאמר לעיל דלמאן דמפיק לאשו לעשה ול"ת: מצעיא ליה לכדתניא. למילף דתגלחת מצורע בתער הוא דאילו מראשו בנזיר [לא] נפקא דסבירא לן[2] כמ"ד פ' ג' מיניין (לעיל מ.) בנזיר חייב בכל מעבירין ולהכי איצטריך זקנו דאילו השתא זקן איכא כדמפרש ואזיל ול"ע כי פריך זקנו למה לי אמאי לא מצי ויטעמיך הא (ו) קי"ל דאין עשה דוחה ל"ת ועשה גילח מנזיר מצורע דדחי אלא מאי אית לך למימר מה לנזיר שכן ישנו בשאלה:

ולמאן דמפיק ראשו לאו גרידא למה לי. (ז) לכתוב זקנו לבד דמשמע בין זקנו דכהן בין זקנו דישראל ומינה שמעי' (בין) ל"ת גרידא דישראל ומינה שמעי' ל"ת ועשה (ח) מכהנים[3] דמקרא מלא דיבר הכתוב ואע"ג דראשו נמי מקרא מלא הוא ולא בעי לאוקומי אלא בראשו גרידא ולא בראשו דנזיר שאני התם דשני לאוין הן לאו דהקפה ולאו דנזיר תער לא יעבור הילכך לא מסתברא ליה למימר כולי האי מקרא מלא לאוקומי אפילו בראשו דנזיר אבל השתא הזקן הכל לאו אחד הוא בין דישראל לא תשתית פאת זקנך בין דכהנים ופאת זקנם לא יגלחו הילכך נראה לומר דמקרא מלא דיבר הכתוב דעשה דמצורע דזקנו ידחה בין לאו דישראל בין לאו דכהנים כיון דאזהרה אחת היא:

הר"ף והשתא מצי לשנויי דאי מזקנו איכא למיפרך שכן לאו שאינו שוה בכל הוא דליתיה בנשים (ט) ואיצטריך ראשו דאם אינו ענין ללאו שאינו שוה בכל תגיהו ענין לשוה בכל ונראה[4] דסלקא דעתיה דשקולים הן ולכך מודה לו[5] דל"ת גרידא השוה בכל כמו ל"ת ועשה שאינו שוה בכל אלא האריך יותר דאילו דבעי לאסוקי הך פירכא מסיק ואזיל לכולי גדלי דפירכות ומשני כהן מנזיר לא יליף שכן ישנו בשאלה ונזיר מכהן לא יליף שכן לאו שאינו שוה בכל ובעלמא לא ילפינן מינייהו משום דאיכא למיפרך כדאמרן דמה לכהן שכן ישנו בשאלה. ואי אמרת נמי דהאי (י) ראשו משום עשה ול"ת דבכהן הוא דאתא אמאי לית לך למילף מיניה עשה ול"ת דבנזיר משום דאיכא למיפרך כדאמרן דאי מנזיר איכא למיפרך מה לנזיר שכן ישנו בשאלה ואי מכהן מה לכהן שכן לאו שאינו שוה בכל הילכך איצטריך ליה זקנו לעשה ול"ת דבכהן וראשו ללאו דלא ניתא ליה לשנויי מאי לוקה דרבנן[10] דלא ליפלגו בריתות אהדדי ר'[11] יוחנן אף במספרים אוסר ומשמע[12] דרבי יוחנן פליג אדרב איכא בין בכהן דאיכא לאו ועשה ולשתוק מראשו: ומשני דלאו שקולים הם דבכל חד מנייהו איכא פירכא ולא יליפי' מהדדי. ובעלמא נמי לא יליפי מינייהו כדאמר דמה לכהן שאינו שוה בכל הילכך לא ילפינן מיניה שידחה עשה ל"ת ועשה: אמר רב מיקל אדם כל גופו בתער אפ' בית השחי ובית הערוה ואין בזה משום לא ילבש גבר שמלת אשה. אבל בפאת זקן וראש לא איירי רב אלא בשאר הגוף קאמר: ה"ז לוקה משום לא ילבש ובו'. כעין תער במספרים סמוך לבשר: מיתיבי העברת שער אינה מדברי סופרים וקשה לר"י דאמר לוקה. וה"ה דהוה מצי למפרך השתא בריתות אהדדי ולשנויי כדמשני מאי לוקה כדקתני מכת מרדות:

[1] ד"ה ומאן דמפיק ליה ומ"ל דמאן דמפיק ליה וכו' דלמאן דמפיק ליה וכו' דלא מקשיים אהיכא קאי: (ס) תוס' ד"ה ומאן וכו' פי' הש"ס כן דהא י"ל דכוותיה דאידך קיימא גם: (ו) בא"ד הא דקי"ל דאין עשה: (ז) ד"ה ומאן דמפיק וכו' למה לי למיכתב ראשו ולמה לי למיכתב זקנו ליכתוב זקנו לבד: (ח) בא"ד ל"ת ועשה דנזיר מכהנים דמקרא: (ט) בא"ד ל"ת ועשה דלימיס נגעים להכי איצטריך וכו' דקשולין הן דכך חמור לו ל"ת גרידא: (י) בא"ד וקשה לסר"ס דאמאי קאמר וכו' למ"ד ראשו לנזיר הוא דאתא מדקאמר: (כ) בא"ד מגלן דנזיר מצורע וכהן מצורע מגלח אלא על כרחך: (ל) בא"ד ומיניה משמע נמי שגם כהן:

פי' הרא"ש

ומאן דמוקי ראשו בנזיר זקנו למה לי הוה מצי לשנויי דכהן מנזיר לא אתי שכן ישנו בשאלה כדקאמר בסמוך אלא דעדיפא מיניה קא משני דמיבעי ליה לכדתניא דאינו חייב על השחתת זקן אלא בתער ומדאיצט' זקנו למדהי לאו ועשה דכהן ש"מ דמצורע אינו מגלח אלא בתער דאי מצי לגלוחי בלא תער לא הוה דחי. ומנזיר לא שמעי' ליה דשמא ס"ל כמאן דאמר פ"ג מינים לא יעבור לרבות כל המעבירים: ומאן דאוקי ראשו ללאו גרידא ל"ל למכתב ראשו ולמה לי למכתב זקנו. ליכתוב זקנו דמשמע בין בישראל דאיכא לאו גרידא כדאמרן דמה לכהן שכן ישנו בשאלה ונזיר מכהן לא יליף שכן לאו שאינו שוה בכל הוא ולא יליפי מינייהו דאי מנזיר דעלמא נמי לא יליפי מינייהו דאי מנזיר דעלמא לא יליף שכן לאו שאינו שוה בכל הוא ול

איכא דאמרי דאמרי. דבהדיא מפרש רבי חייא משום לא יגבש גבר שמלת אשה ואשה דרכה בכך שהוא ניוול לה כשיש לה שער: **ופנא קמא.** דסבר דאינה אלא מדברי סופרים מאי דריש [ה] בהאי לא יגבש [ו] **אם ללמד שלא יגבש.** כלומר ואם אמר לך הכתוב [ז] שלא יגבש האיש שמלת אשה לכך לא קראו הכתוב תועבה היא [ח] אלא למה הוא בא שלא יגבש שמלת האשה [ט] וילך וישב בין הנשים שיש לאוש משום ייחוד: **בכלי זיין למלחמה.** כדמתרגמינן לא יהא תיקון זיין דגבר: **תלמוד לומר לא יהיה כלי גבר על אשה.** וזה שמצינו בעגל אשת חבר הקיני שלא הרגתו לסיסרא בכלי זיין אלא כמו שנאמר [י] ידה ליתד תשלחנה (שופטים ה): **שלא יתקן איש בתיקוני אשה.** דהכי מתרגמינן ליה שלא יכחול ושלא יפרכס [יא] בבגדי צבעונים של אשה: **חזינא ליה לר' יוחנן דלית ליה.** שיער בבית השמי: **איגלאי בית השמי.** כי הוו משלחי [יב] בהפשט מתניה לנגדיה: **דין מן חבריא הוא.** דידע דאסור להעביר [יג] בית השמי: **מהו לגלח.** במספרים בית השמי: **והא קא גדל.** וקא מצער ליה לאיש: **כד פחתי.** בגו של תלמיד חכם: **גבול יש לו.** לאותו שער כיון שגדל יותר ממה שאדם יכול [יד] לסובלו נושר מאליו: (**נזיר**) **מהו לחוך.** בבית השמי בידו כדי להעביר את השיער [טו]: **מהו לחוך** [יז] **בבגדו.** כנגד בית השמי כדי שיהא נושר על ידי מיכוך: **א"ל מוסר.** הואיל ואינו נוגע בשער אלא בבגדו: **איכא דאמרי.** הכי קמיבעיא ליה בתפלה בבגדו מאי כלומר המתפלל מהו לחוך בבגדו כדי שיפלו כנים ממנו הואיל ואינו נוגע בשערו: **א"ל אסור ונים הלכתא ווותיה.** משום דכיון דאינו נוגע בשערו מותר. לחוך כמו שור המתחכך בכותל (בבא קמא דף מד.):

מתני'

איכא דאמרי אמר ר' חייא בר אבא אמר ר' יוחנן המעביר בית השחי ובית הערוה לוקה משום [1]**לא ילבש גבר שמלת אשה מיתיבי העברת שיער אינה מדברי תורה אלא מדברי סופרים הוא דאמר כי האי תנא דתניא המעביר בית השחי ובית הערוה הרי זה עובר משום לא ילבש גבר שמלת אשה ותנא קמא האי לא ילבש גבר מאי דריש ביה מיבעי ליה לכדתניא** [1]**לא יהיה כלי גבר על אשה מאי תלמוד לומר אם שלא ילבש איש שמלת אשה ואשה שמלת איש הרי כבר נאמר תועבה היא ואין כאן תועבה אלא שלא ילבש איש שמלת אשה וישב בין הנשים ואשה שמלת איש ותשב בין האנשים רבי אליעזר בן יעקב אומר** [א]**מנין שלא תצא אשה בכלי זיין למלחמה ת"ל לא יהיה כלי גבר על אשה ולא ילבש גבר שמלת אשה שלא יתקן איש בתיקוני אשה אמר רב נחמן בנזיר מותר ולית הילכתא כוותיה אמרו ליה רבנן לר"ש בר אבא חזינא ליה לרבי יוחנן דלית ליה אמר להון מחמת זקנה נשרו ההוא דאיתחייב נגידא קמיה דרבי אמי איגלאי בית השחי חזייה דלא מגלח אמר להון רבי אמי שיבקוה דין מן חבריא הוא בעא מיניה רב מרבי חייא מהו לגלח אמר ליה אסור אמר ליה והא קא גדל א"ל** [ב]**בר פחתי זמן יש לו כל זמן שהוא גדל נושר בעא מיניה רב מרבי חייא מהו לחוך אמר ליה** [2]**אסור בבגדו מהו א"ל** [2]**מותר איכא דאמרי בעא מיניה בתפלה בבגדו מאי א"ל אסור** [ד]**ולית הילכתא כוותיה:**

מתני'

איכא דאמרי א"ר יוחנן המעביר בית השחי ובית הערוה הרי זה לוקה משום לא יהיה כלי כו' מיתיבי העברת שער אינה מדברי תורה אלא מדברי סופרים. ולא מצי לשנויי דרבי יוחנן נמי מדברי סופרים קאמר דנסיב ליה לטעמיה מקרא: **הוא דאמר כי האי תנא.** והוי מצי לשנויי כאידך [1] ברייתא דלוקה אלא ניחא ליה לאיתויי תנא דדרים ליה מקרא דהסיא ברייתא איכא למידחי דלוקה מדרבנן קאמר: לא יהיה כלי גבר על אשה. ובסיפיה דקרא נמי [2] כתיב ולא ילבש גבר שמלת אשה שלא [3] ילבש איש שמלת אשה כפשטיה דקרא הא לא מצית אמרת דבהכי איירי קרא דהא כתיב בסיפיה תועבה היא ובכי האי גוונא ליכא תועבה: **בנזיר מותר.** להעביר בית השמי ובית הערוה דקסבר אחרי שנזיר מעביר כל שער ראשו לא משיב נוי ותיקון לגבי אותו האיש להעביר בית השמי ובית הערוה: ולית הילכתא כותיה. דאסור אף לנזיר: **חזינא** לרבי יוחנן דלית ליה. פירוש שער בית השמי [והוא] גופיה מחייב בהעברתו ומדלא משני במספרים [ג] שקלייה דלבלי [4] הפחות מדברי סופרים אסור לרבי יוחנן אף במספרים:

ההוא גברא דאיתחייב נגידא קמיה דר' אמי. נתחייב מלקות: איגלאי בית השמי וחזייה דלא מגלח אמר להון רבי אמי שבקוה דין מן חבריא הוא. משמע נמי הכא דמדרבנן נמי [5] אסור אף במספרים בבית השמי ובבית הערוה אבל לשאר האיברים לא מצינו איסור (זה הלשון) לזו הגירסא ובהלכות גדולות בהלכות נזיר [ג] אמר [6] רב מיקל אדם כל גופו בתער מיתיבי המעביר בית השמי ובית הערוה הרי זה לוקה כי קאמר רב דשאר איברים ומי [7] שרי והתניא העברת שער אינו מדברי תורה אלא מדברי סופרים והוא דאמר רב חייא בר אבא א"ר יוחנן המעביר בית השחי ובית הערוה הרי זה לוקה מיתיבי העברת שער אינו מדברי תורה אלא מדברי סופרים הוא דאמר כי האי תנא דתניא המעביר בית השחי ובית הערוה הרי זה עובר משום לא ילבש גבר שמלת אשה ותנא קמא האי לא ילבש גבר מאי דריש ביה מיבעי ליה לכדתניא [1] לא יהיה כלי גבר על אשה מאי תלמוד לומר אם שלא ילבש איש שמלת אשה ואשה שמלת איש הרי כבר נאמר תועבה היא ואין כאן תועבה אלא שלא ילבש איש שמלת אשה וישב בין הנשים ואשה שמלת איש ותשב בין האנשים רבי אליעזר בן יעקב אומר [א] מנין שלא תצא אשה בכלי זיין למלחמה ת"ל לא יהיה כלי גבר על אשה ולא ילבש גבר שמלת אשה שלא יתקן איש בתיקוני אשה אמר רב נחמן בנזיר מותר ולית הילכתא כוותיה אמרו ליה רבנן לר"ש בר אבא חזינא ליה לרבי יוחנן דלית ליה אמר להון מחמת זקנה נשרו ההוא דאיתחייב נגידא קמיה דרבי אמי איגלאי בית השחי חזייה דלא מגלח אמר להון רבי אמי שיבקוה דין מן חבריא הוא בעא מיניה רב מרבי חייא מהו לגלח אמר ליה אסור אמר ליה והא קא גדל א"ל [ב] בר פחתי זמן יש לו כל זמן שהוא גדל נושר בעא מיניה רב מרבי חייא מהו לחוך אמר ליה [2] אסור בבגדו מהו א"ל [2] מותר איכא דאמרי בעא מיניה בתפלה בבגדו מאי א"ל אסור [ד] ולית הילכתא כוותיה:

מתני'

אם ללמד שלא יגבש. כלומר ואם אמר לך הכתוב תועבה היא [ח] אלא למה הוא בא שלא יגבש שמלת האשה [ט] וילך וישב בין הנשים שיש לאוש משום ייחוד: **בכלי זיין למלחמה.** כדמתרגמינן לא יהא תיקון זיין דגבר: **תלמוד לומר לא יהיה כלי גבר על אשה.** וזה שמצינו בעגל אשת חבר הקיני שלא הרגתו לסיסרא בכלי זיין אלא כמו שנאמר [י] ידה ליתד תשלחנה (שופטים ה): **שלא יתקן איש בתיקוני אשה.** דהכי מתרגמינן ליה שלא יכחול ושלא יפרכס [יא] בבגדי צבעונים של אשה: **חזינא ליה לר' יוחנן דלית ליה.** שיער בבית השמי: **איגלאי בית השמי.** כי הוו משלחי [יב] בהפשט מתניה לנגדיה: **דין מן חבריא הוא.** דידע דאסור להעביר [יג] בית השמי: **מהו לגלח.** במספרים בית השמי: **והא קא גדל.** וקא מצער ליה לאיש: **כד פחתי.** בגו של תלמיד חכם: **גבול יש לו.** לאותו שער כיון שגדל יותר ממה שאדם יכול [יד] לסובלו נושר מאליו: (**נזיר**) **מהו לחוך.** בבית השמי בידו כדי להעביר את השיער [טו]: **מהו לחוך** [יז] **בבגדו.** כנגד בית השמי כדי שיהא נושר על ידי מיכוך: **א"ל מוסר.** הואיל ואינו נוגע בשער אלא בבגדו: **איכא דאמרי.** הכי קמיבעיא ליה בתפלה בבגדו מאי כלומר המתפלל מהו לחוך בבגדו כדי שיפלו כנים ממנו הואיל ואינו נוגע בשערו: **א"ל אסור ונים הלכתא ווותיה.** משום דכיון דאינו נוגע בשערו מותר. לחוך כמו שור המתחכך בכותל (בבא קמא דף מד.):

מתני'

אלא מדברי סופרים ואומר ר"י דפריך משום דבריתא קתני סתמא בהעברת [8] שער דמשמע בכל מקום בין בשאר איברים בין בבית השחי ובבית הערוה אלמא שאר איברים נמי אסור אלא כי קאמר רב במספרים ומדקאמר אלא משמע דהכי פירושו לעולם מיירי אף בשער בית השחי ובית הערוה [ד] דקאמר רב היינו במספרים כעין תער. ומשמע לן דמיירי אף בשער בית השחי ובית הערוה מדקאמר סתמא ומשני מאי לוקה דקאמר ר' יוחנן מדרבנן וכן לוקה דבריתא היינו מדרבנן וכפי גירסת הלכות גדולות משמע דאפי' דשאר איברים אסור להעביר שיער [9] ובהלכה פסוקה דרב יהודאי בהלכות נדה מכתב ה"ר יוסף טוב עלם יש כמו בהלכות שלנו [10] אך דגורס במסקנא כי קאמר רב במספרים ולא גרסינן אלא ומשמע דה"פ רב אמר מיקל אדם כל גופו בתער היינו דשאר איברים כדאוקמינן לה ובתער דקאמר דכעין תער אבל בתער ממש ודאי עובר מדברי סופרים כדקתני בברייתא והאי דבעי רב מרבי חייא מהו לגלח במספרים קמבעיא ליה והשיב לו דאף במספרים אסור מדקאמר ליה והא קא גדיל כלומר ומצערו ואי שרי במספרים יטלנו במספרים ורב נמי דשרי כל גופו במספרים כעין תער היינו בשאר איברים אבל בבית השחי ובבית הערוה אסור במספרים [ושמא] אף על גב דלא כתוב [בספרים] אלא מ"מ הוי פירושו כאילו גרסינן אלא והרבה יש בהש"ס כזה וחזר להעמיד דברי רב בבית השחי כו' [ה]: **בעי** מיניה רב מרבי חייא מהו לגלח. פי' בית השחי ובית הערוה: אמר ליה אסור. לפי גירסת הספרים שלנו הבעיא בתער ממש ואסר לו תער ומספרים שרי ולפירוש [הלכות גדולות] [11] הבעיא במספרים ואסר לו אף במספרים וכן נראה מדקאמר והא קא גדיל ומאי קושיא יטלנו במספרים: **והא** קא גדיל [12]. והואיל וקופו ליגדל ונצער אותו אף כשיגלחנו אין זה קריי תיקון ונוי שאינו מגלח אלא ליגלג מצערא: **גבול** יש לו. שאינו גדל והולך כשיער הראש וליכא צערא (הכי גרסינן) [13] משמע כשאין אדם מתכוין לנוי אלא ליגלג [14] דלית ביה משום כלי גבר ואם כן המסתכל במראה כדי שלא יחבול בעצמו שרי וכן אומר הר"ר ברוך הר"ר שמואל מאוירא"ן היה מסתפר במראה: **מהו** לחוך ולהתחכך. כדי להסיר שער בית השחי ובית הערוה אמר [15] ליה אסור ולית הילכתא כוותיה:

ומי

מסורת הש"ס

ה) [בכרכות יג: מב. שבת ג: כט.], כ) ל"ל שמעינן לכלכל, ג) גירסת ל"מ זה הלשון אמר רב, ד) גי' ל"מ ובתער, ה) [ועי' תוס' יבמות מח. ד"ה לא עשה],

תורה אור השלם

1. לֹא יִהְיֶה כְלִי גֶבֶר עַל אִשָּׁה וְלֹא יִלְבַּשׁ גֶּבֶר שִׂמְלַת אִשָּׁה כִּי תוֹעֲבַת יְיָ אֱלֹהֶיךָ כָּל עֹשֵׂה אֵלֶּה: דברים כב ה

נוסחת הריב"ן

ו) כיס בהאי: ב) הכתוב כמשמעו: ג) תועבה היא לעה כו': ד) ולך בין הנשים: ה) במיי: ו) משלחי ליה כשהפשיטו בגדיו להלקותו: ז) שיער: ח) לסבול: ט) ע"י מיכוך: י) בנים השחי בבגד כדי כו':

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ומ"ק וכו' לא יגבש הס"ד ואח"כ מ"ה מת"ל אם ללמד שלא:

גליון הש"ס

רש"י ד"ה ת"ל לא יהיה כו' ידה ליתד תשלחנה. וכן הוא במרגנוס שם. וכן הוא בילקוט שופטים סימן מו:

הגהות התוספות

1. ל"ל דס"ל כאידך. 2. תיכא נמי ממתק. 3. ל"ל אם שלא. 4. ל"ל משמע דלבל כו'. 5. תיכא נמי ממתק. 6. ל"ל הכי גרס אמר רב כו'. 7. ל"ל ובשאר אברים מי שרי. 8. ל"ל העברת. 9. בס"ת איתא בתער במקום תיכא שיער. 10. בס"י בהלכות גדולות שלנו. 11. ל"ל הלכות פסוקות. 12. ל"ל וכ"ת מפרש והא קגדיל. והוא המשך אחד עם דיבור שלפנ"ז. 13. ל"ל הגה"ה. 14. ל"ל ליגלג מצערא. 15. נראה דמתיכא אמר ליה הוא דיבור חדש וקאי אתפילה בבגדו. (אבל עי' ליקוטי הלכות).

מוסף רש"י

בר פחתי. בן גדוליס (שבת ג: כט.). הדרן עלך שני נזירים

יג א מיי' פי"ב מהל' עבודת הוכיחים הל"י סמג לאוין נא טוש"ע יו"ד סי' קפד סעי' ה:

יד ב ג טוש"ע שם סעי' ג:

טו ד טוש"ע או"ח סי' לב סעי' ז סהג"ה וסי' לז סעי' ג:

פי' הרא"ש

ח"ז לוקה משום לא ילבש וכו' וכיון דקרא מייתי אלמא לוקה מדאורייתא: הרי כבר נאמר בסיפיה דקרא כי תועבה היא הלכך ליכא לפרושי רישיה דקרא הכי דבכה"ג ליכא תועבה אלא ביושב בין הנשים דומגת אשה כדי לזנות עמהן: ח"ג במילתיה דר"א בן יעקב מנין שלא תצא וכו' ת"ל לא יהיה כלי גבר וכו' ולא ילבש גבר שמלת אשה לא יתקן גבר בתיקוני אתתא. פי' שלא יכחול ולא יפרכס ולא יעבור בית השחי ובית הערוה: [בנזיר מותר]. דכיון דמגלח כל ראשו ביום כלות נזירותו ליכא תקון אשה בהעברת בית השחי ובית הערוה. ולית הלכתא כותיה: חזינן ליה לר' יוחנן דלית ליה בית השחי ובית הערוה. וידע דבמספרים א"א לגלחן כ"כ סמוך לבשר: ההוא דאתחייב נגודא. מלקות: איגלאי בית השחי. כשהפשיטוהו בגדיו להלקותו: דמן חבריא הוא. וידע דאסור להעביר בית השחי: בעא מניה רב מר' חייא מהו לגלח. אין לפ' דבמספרים בעא מניה דכיון דא"ל ר' חייא אסור היכי אמר רב לעיל דמותר להקל במספרים כעין תער ולא מסתברא למימר דפליג אר' חייא רבי'. אלא מהו לגלח בתער: א"ל ר' חייא אסור. והא קא גדיל. ותי' מאי פריך לגלחיה במספרים דר' חייא לא אסר אלא בתער. ופר"ת והא קא גדיל ומצערי ליה והואיל וסופו ליגדל ולצערו אף כשמגלחו אין זה תיקון לגוי אלא להצילו מן הצער. גבול יש לו ראינו גדל כ"כ שיגיע לידי צער: מהו לחוך. להתחכך כדי להשיר שער בית הערוה. א"ל אסור: בבגדו מאי א"ל מותר דבכה"ג שהוא מחכך בבגדיו להשירו ליכא תיקון אשה: איכא דאמרי בתפלה בבגדו מאי. כשהוא מתפלל מהו לחכך בבגדו בית השחי ובית הערוה: א"ל אסור ולית הלכתא כותיה:

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות